

NORDISKE FORTTELLINGER

7

'08

norden

- 1** **Villes dagbok
fra sesjonen**
- 2** **Norden skaper dialog
i Hviterussland**
- 3** **Norden er mitt
hjerteslag**
- 4** **Vitaminer til
forskermiljøet i Norden**
- 5** **Når mennesker blir
handelsvare**
- 6** **Dommedagshvelvet
rommer all verdens frø**
- 7** **Lån en lesbe
– Ministerrådet
knuser fordommer**

7 nordiske fortellinger 2008

ANP 2009:717

© Nordisk ministerråd, København 2008

ISBN: 978-92-893-1736-8

Redaktør: Silje Bergum Kinsten

Redaksjon: Karin Arvidsson, Michael Funch,

Patrik Edman, Jesper Schou-Knudsen,

Mats Holmström og Gitte Merrild

Layout: Jette Koefoed/norden.org

Foto: Simon Jeppsen: omslag, s. 28–31

Karin Beate Nøsterud: s. 2–3, 24, 26–27, 36–39

Magnus Fröderberg: s. 6, 8

Johannes Jansson: s. 6, 8, 11, 32, 35

Cato Lein: s. 16

Joachim Clausen: s. 34

Torkil Sørensen: s. 12, 14–15

Gyldendal: s. 18

Photodisc: s. 20, 22, 23

Creas: s. 22

Nikolaj Bock: s. 23

Oversetter: Tor Tveite

Trykk: Scanprint as

Opplag: 2000

Trykt på miljøvennlig papir som oppfyller kravene
i den nordiske miljøsvanemerkeordningen.

Publikasjonen kan bestilles på www.norden.org/order.

Flere publikasjoner på www.norden.org/publikationer

Printed in Denmark

Nordisk ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0200

Faks (+45) 3396 0202

Nordisk råd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Telefon (+45) 3396 0400

Faks (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrende områdene Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom er med på å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

7	Forord
8	Villes dagbok fra sesjonen
12	Norden skaper dialog i Hviterussland
16	Norden er mitt hjerteslag
20	Vitaminer til forskermiljøet i Norden
24	Når mennesker blir handelsvare
28	Dommedagshvelvet rommer all verdens frø
32	Lån en lesbe – Ministerrådet knuser fordommer
36	Fakta om Nordisk ministerråd og Nordisk råd

Cristina Husmark Pehrsson

Erkki Tuomioja

Forord

Listen over alle møtene som fant sted og de politiske beslutningene som ble fattet innenfor rammen av det nordiske samarbeidet i løpet av året, er lang. I denne boka har vi valgt ut sju historier fra 2008 som vi gjerne vil fortelle. På en enkel måte beskriver de noe av alt det fine det nordiske samarbeidet har ført med seg.

Økt mobilitet i Norden er et gjennomgående tema i det nordiske samarbeidet. Det blir lettere for næringslivet å starte bedrifter og rekruttere arbeidskraft over grensene. Samtidig vil innbyggerne kunne flytte, studere og arbeide, med god sosial sikkerhet og stor fleksibilitet. At grensehindre rives, er et eksempel som peker på komplekse prosesser der utviklingen tross alt er god, men der det gjenstår et hardt og omfattende arbeid.

Engasjementet for våre naboer i øst er stort innen for det nordiske samarbeidet. Det er historiene om demokratiutvikling i Hviterussland og samarbeidet med Nordvest-Russland og de baltiske landene gode eksempler på.

Pressen har kalt det for Dommegashvelvet. Det det faktisk handler om, er en frøbank på Svalbard der frø fra så godt som alle verdens grønnsaker, frukter og andre matplanter kan oppbevares i den norske permafrosten.

Lån en politikonstabel, eller hvorfor ikke en lesbisk kvinne – eller kanskje en muslim. Mangel på kunnskap skaper ofte frykt og i verste fall manglende forståelse for ulikheter. Med prosjektet Menneskebiblioteket, som fikk stor internasjonal oppmerksomhet og ble kopiert til flere land i 2008, har man muligheten til å lære seg mer om andre mennesker som en møter i hverdagen, men som en kanskje mangler kunnskap om.

Innsatsen for et bedre i miljø i Østersjøen og en stor internasjonal konferanse om de synlige klimaendringene på Grønland og i Arktis er to historier som setter de kommende internasjonale klimaforhandlingene i København i 2009 i perspektiv.

Finanskrisen og klimaendringene tvinger oss til store omstillinger i samfunnet, og da er det nordiske

samarbeidet om de globale spørsmålene ikke bare viktig, men i mange tilfeller avgjørende for framtiden. Vi er mange som ser nytten i et samarbeid når de nordiske landene opererer på internasjonale arenaer. Der blir vi ofte mer slagkraftige når vi opererer i fellesskap. Antakelig har det nordiske samarbeidet aldri vært viktigere enn nå. Det gjelder både regjeringssamarbeidet i Nordisk ministerråd og det parlamentariske samarbeidet i Nordisk råd.

En del av historiene i denne boka har en fortsettelse, andre er mer flyktige, men ikke nødvendigvis mindre viktige. Noen av historiene viser at nordiske politiske beslutninger omgående blir omsatt i konkret handling og får en direkte, positiv effekt på måten vi lever på. Andre historier har et lengre perspektiv der bevisstheten om sakenes størrelse kanskje først blir tydelig og merkbar når vi tar dem som en selvfølge.

God fornøyelse!

Cristina Husmark Pehrsson
Samarbeidsminister
Nordisk ministerråd 2008

Erkki Tuomioja
President
Nordisk råd 2008

1. Villes dagbok fra sesjonen

“

Asylbarn uten ledsagere skal ikke kunne avvises uten at man med sikkerhet vet at barna blir tatt trygt imot i landet de vender tilbake til.

Her kan du følge Ville Niinistö, medlem av den finske Riksdagen og Midtengruppen og leder av Medborger- og forbrukerutvalget i Nordisk råd, den første dagen under Nordisk råds sesjon i Helsingfors i oktober 2008. Sesjonen samler alle parlamentarikerne i Nordisk råd for å diskutere nordiske saker og sammenfatte forslagene utvalgene har behandlet i løpet av året. Det er høydepunktet for virksomhetsåret, og innebærer fulle timeplaner for både politikere og embetsmenn i tre spennende dager.

Mandag 27. oktober 2008

7.00

For at vi skal unngå å holde møte på søndag, blir den alltid like intensive møterekken denne gangen startet mandag morgen kl. 7.00 med styremøte i partigruppen. Som riksdagsmedlem for det finske partiet Gröna förbundet tilhører jeg Midtengruppen, der jeg også er medlem av styret. Nordisk råd møtes bare fire ganger i året inklusive den årlige høstsessjonen, og dermed er det nødvendig med en svært godt planlagt tidtabell for å rekke alle møtene og sakene som skal avklares innenfor den avgrensede tidsrammen.

Tidspunktet for årets sesjon kunne med fordel ha vært et annet. Vi hadde kommunevalg i Finland på søndag, og jeg var med på Gröna förbundets valgwake i min hjemby Åbo, der jeg selv var kandidat. Valget gikk bra for meg og partiet mitt, så motivasjonen var høy da jeg reiste til Helsingfors i natt.

8.00

Etter styremøtet er det som vanlig klart for selve gruppemøtet. Jeg

har rukket å slenge i meg frokost etter seks timers nattesøvn før jeg skynder meg til møtet akkurat idet det skal begynne.

Midtengruppen er den politisk bredeste partigruppen i Nordisk råd, med 19 medlemspartier fra de nordiske landene. Gruppen omfatter kristeligdemokratiske og liberale partier, miljøpartier og senterpartier. Det gjelder å finne en balanse mellom de forskjellige utgangspunktene og synsmåtene, og å selv være åpen for diskusjon og kompromisser. Samtidig er det veldig givende for alle å være med i en større partigruppe. Hvis en får tillit der, er det lettere å få mer ansvar i rådets arbeid enn i separate og små ideologiske grupper. I gruppen forbereder vi oss på aktiv deltakelse i sesjonen, fordeler tale-tid og debatterer gruppens holdning i sakene det skal stemmes om. Vi diskuterer betydningen av å gi plass til diskusjon og meningsutveksling om både nasjonale og internasjonale politiske aktualiteter. Spesielt med tanke på arbeidet i EU har både de nordiske medlemslandene og Norge og Island nytte av å kjenne til de andre landenes standpunkter og erfaringer om spørsmål som gjelder Norden.

10.00

Rett etter gruppemøtet går jeg til møterommet ved siden av for å lede Medborger- og forbrukerutvalgets møte. Som leder for utvalget har jeg sammen med utvalgets nestleder og sekretær planlagt innholdet i møtet på forhånd. Medborgerutvalget, som er et av rådets fem fagutvalg, behandler spørsmål som gjelder medborger- og forbrukerrettigheter, menneskerettigheter, likestilling og innvandrings- og flyktningsspørsmål. Utvalget består av representanter for de ulike partigruppene i rådet.

I dag fortsetter vi å fordype oss i flyktning- og asylpolitikk, som har vært temaet vårt i inneværende år. Utvalget har invitert to finske eksperter til møtet for å lære oss mer om asylsøkeres situasjon i Finland, i kontrast til den sentralen vi besøkte i Warszawa i sommer. Det blir en veldig lærerik diskusjon, der vi spesielt diskuterer asylsøkeres rettigheter under behandlingen av asylsøknaden.

Utvalget har innsett betydningen av å forsøke å utvikle samarbeidet rundt asylspørsmål i Norden – som Schengen-land tilhører vi alle

samme asylhåndteringsområde. Når et nordisk land endrer sine bestemmelser vedrørende migrasjon og innvandring, kan det ha praktiske konsekvenser for de andre nordiske landene. Det er behov for økt samarbeid om disse spørsmålene, og utvalget har arbeidet hele året for å få Nordisk råd og ministerrådet til å innse dette.

Vi beslutter blant annet å foreslå at Nordisk råd anbefaler de nordiske regjeringene at de nordiske landene følger Norges *best practice*: asylbarn uten ledsagere skal ikke kunne avvises uten at man med sikkerhet vet at barna blir tatt trygt imot i landet de vender tilbake til.

12.30

Jeg spiser en rask salatlunsj på arbeidsrommet mitt før det er tid for å innta plassen i Ungdommens nordiske råds (UNR) diskusjonspanel om nordisk språkpolitikk. UNR har tatt opp spørsmålet om språkets betydning i det nordiske samarbeidet, og problematisert antakelsen om at alle nordboere forstår hverandre automatisk. I virkeligheten er det ikke så lett, og UNR har stilt seg åpen for å kommunisere på engelsk når det ikke har vært ressurser til tolking, noe som har vakt Nordisk råds oppmerksomhet.

Det blir en god diskusjon om hvordan man kan utvikle nordisk samarbeid slik at alle som er interessert, kan være med. Vi er enige om at

nordisk samarbeid og vår felles arv er viktigere enn språket vi bruker. Samtidig synes vi alle at det skal finnes lette og oppmuntrende måter å lære seg hverandres språk på.

14.00

Om ettermiddagen erklæres Nordisk råds 60. sesjon for åpnet av rådets president Erkki Tuomioja i riksdagens plenumssal. Etter den formelle åpningsprosedyren følger generaldebatten, der samarbeidsministrenes redegjørelse og redegjørelsen for grensehindringsarbeidet blir behandlet.

Jeg holder et innlegg for samarbeidsministrene i begynnelsen av debatten. Jeg presenterer mitt utvalgs ønske om at det opprettes et nordisk samarbeidsforum om migrasjons- og flyktningpolitikk.

16.00

Jeg følger utenriks- og forsvarsministrenes redegjørelser, der blant annet den internasjonale finanskrisen og situasjonen på Island diskuteres. Et viktig og unikt aspekt ved rådets sesjon og det nordiske parlamentariske samarbeidet generelt er at de nordiske ministrene får en anledning til å møtes, og en mulighet til å høre og stille spørsmål til ministrene i de andre landene.

18.45

Under sesjonen hører det med at en besøker de nordiske landenes ambassader i hovedstaden der

møtet finner sted. Vi finlendere, som er «hjemme», fordeler oss mellom den danske, norske, islandske og svenske ambassaden.

Selv har jeg fått invitasjon til Sveriges ambassade, og dit drar jeg sammen med mine svenske kollegaer.

20.00

Kvelden fortsetter i uformelle rammer med Midtengruppens tradisjonelle sesjonsmiddag. Vi avslutter en lang, men interessant arbeidsdag med en dugelig middag i gode kollegaers selskap, til fiolin- og trekkspillmusikk. Mens en del av de andre fortsetter, setter jeg strek her og drar hjem for å lade batteriene før morgendagen.

Ofte er det slik at det mest givende med internasjonale politiske møter skjer utenfor møtelokalene. Det spesielle med nordiske møter sammenliknet med andre internasjonale møter er at man har en sterk følelse av fellesskap der vi deler mye. Å ha muligheten til å debattere aktuelle spørsmål med nordiske kollegaer er viktig i det politiske arbeidet vi utfører i hverdagen. På mange områder er vi ganske like, og der vi skiller oss fra hverandre, har vi mye å lære hverandre.

“

Utvalget har innsett betydningen av å forsøke å utvikle samarbeidet rundt asylspørsmål i Norden.

2. Norden skaper dialog i Hviterussland

“

Vi ønsker å være med på å fremme
demokratiutvikling i Hviterussland.
Det legger vi ikke skjul på.

Ideen om å få opposisjonen og parlamentsmedlemmene i Hviterussland til å møtes til dialog, virket for få år siden nærmest som en umulighet. Som president i Nordisk råd i 2007 fulgte Dagfinn Høybråten sitt ønske om å gjøre noe med situasjonen i Hviterussland, og var med på å skape en plattform for dialog for hviterussiske, nordiske og baltiske politikere. I 2008 møttes de for første gang i Vilnius.

Demokrati, ytringsfrihet og toleranse står høyt på den nordiske agendaen. Derfor engasjerer det nordiske samarbeidet seg også utenfor Nordens grenser. Hviterussland er naboland til de nordiske og baltiske landene, og historisk sett har landet mye til felles med Norden. Samtidig er det et av de mest utfordrende landene i verden. Hviterussland er en politistat og blir av mange omtalt som Europas siste diktatur, menneskerettigheter krenkes, og opposisjonen kommer sjelden til orde.

Ansvar for våre naboer

– Det var en opplevelse av ansvar. De er våre naboer. Det var en fortvilelse over at utviklingen gikk så langsomt i Hviterussland. Vi spurte oss selv om det var noe vi som nordiske parlamentarikere kunne bidra med på en annen måte, om vi kunne gjøre noe vi ikke hadde gjort før. Kunne vi få opposisjonen og parlamentsmedlemmene i Hviterussland til å møtes sammen med nordiske parlamentarikere? sier Dagfinn Høybråten om bakgrunnen for at Nordisk råd engasjerte seg i Hviterussland.

Han forteller at Norden tok ansvar i de tre baltiske landene Estland,

Latvia og Litauen etter at jernteppet falt, og at det derfor også følte meningsfylt å delta i demokratiutviklingen i Hviterussland.

Det var en samtale mellom Høybråten og den hviterussiske parlamentspresidenten Konoplev under en konferanse i St. Petersburg som ble inngangsporten til dialogen som nå er opprettet.

– Etter å ha snakket om hans favorittidrett håndball og viktigheten av idrett som en møteplass for forskjelligheter, spurte jeg om han kunne tenke seg å arrangere en parlamentarikerkonferanse med deltakere fra opposisjonen også. Til min overraskelse sa han ja, sier Høybråten, som i tillegg til å sitte i presidiet i Nordisk råd er leder av KrF og stortingsmedlem.

Det første møtet

Det første møtet fant sted i Vilnius i 2008 og var veldig vellykket. Både medlemmer av den hviterussiske opposisjonen og nordiske, baltiske og hviterussiske parlamentarikere deltok. Miljøspørsmål og hvordan disse utfordrer politikken, stod sentralt i samtalene, ettersom hviterusserne har stor interesse

av å lære av nordiske erfaringer på dette området.

– Det var et krevende møte. Alle ble veldig engasjerte. Men det taklet vi med diplomati og humor, og det endte med at alle parter ønsket å møtes igjen, sier den tidligere presidenten i Nordisk råd.

I mars 2009 er det tid for et nytt møte i Vilnius. Da vil parlamentarikerne diskutere løsninger for miljøproblemene og finanskrisen sett i sammenheng. Hviterusserne er også hardt rammet av den globale økonomiske krisen og opplevde en kraftig devaluering i januar 2009.

Det er nyttig med erfaringsutveksling mellom Norden, de baltiske landene og Hviterussland på disse områdene, men målet for Rådets engasjement er mer ambisiøst enn som så.

– Vi ønsker å være med på å fremme demokratiutvikling i Hviterussland. Det legger vi ikke skjul på. Og vi gjør det på en transparent måte. Vi har ikke noe annet budskap til opposisjonen enn til posisjonen. Det er viktig å bygge relasjoner, for disse relasjonene kan ha stor betydning

for hva som kan skje fremover. Vi tror ikke vi kan redde demokratiet alene, men at vi som naboparlamentarikere kan bygge håp og styrke for demokrati og liberalisering i Hviterussland, sier Høybråten.

Menneskerettigheter i fokus

Det finnes, ifølge Høybråten, tegn på at regimet mykner. Det er små, men symbolske skritt. For eksempel har de frigitt alle politiske fanger, de

har registrert bevegelsen til den tidligere presidentkandidaten for opposisjonen, Aleksandr Milinkevitsj, og de har åpnet litt for sirkulasjonen av medier.

Men de små oppmykningene til tross: Når Nordisk råd møter hviterusserne, er ikke de nordiske parlamentarikerne redde for å sette et kritisk søkelys på menneskerettighetssituasjonen i landet.

– Vi unnlater ikke å ta opp vanskelige temaer, men vi gjør det på en måte som sørger for at vi kan beholde dialogen. I alle møtene vi har, minner vi om utgangspunktet. Vi anser Hviterussland som en del av den europeiske familien, men landet bør tilslutte seg Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Sist sa vi at vi hadde merket oss de små endringene, men

at valget høsten 2008 ikke var fritt og demokratisk.

Fordelen med Nordisk råd er at parlamentarikerne kan jobbe litt annerledes enn man kan i bilaterale relasjoner eller på regjeringsnivå. På den måten kan man gjennom Nordisk råd oppnå noen ting man kanskje ikke kan få til på andre måter.

For å jobbe videre med det nettverket parlamentarikerne allerede har bygd, ønsker Høybråten at Nordisk ministerråd skal være permanent til stede gjennom å åpne et informasjonskontor i Minsk, på linje med de nordiske informasjonskontorene i de baltiske landene. Forslaget skal diskuteres på Nordisk råds aprilmøter.

Om ønsket for Hviterusslands fremtid svarer politikeren som følger:

– Min visjon er å se Hviterussland som et fullverdig medlem av den europeiske familien, og det innebærer medlemskap i Europarådet og tilslutning til Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Universelle friheter er noe alle mennesker bør ha.

“

Vi anser Hviterussland som en del av den europeiske familien, og landet bør tilslutte seg Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

3. Norden er mitt hjerteslag

“

Norden er et lite,
overskuelig, trygt
samfunn i et rand-
område i verden.

Nordisk råds litteraturprisvinner Naja Marie Aidt har flyttet sitt hjerte, sin familie og sitt forfatterskap fra København til New York, og fra en liten leilighet i Brooklyn forteller hun om å være nordisk og fremmed i en multikulturell smeltedigel.

I New Yorks heftige storbypuls banker for tiden et nordisk hjerte

Det banker varmt i brystet på forfatteren og lyrikeren Naja Marie Aidt, som i februar 2008 ble tildelt Nordisk råds litteraturpris for novellesamlingen *Bavian* og høsten samme år pakket sammen det trygge livet sitt i det indre København og tok spranget til millionbyen på den amerikanske østkysten med sine to yngste barn og ektemannen.

– Vi har oppfylt en drøm om å bo i utlandet en periode. Jeg har hatt barn siden jeg var 18 år, så da jeg var ung, fikk jeg aldri reist slik mine jevnaldrende gjorde. Jeg har noe til gode, sier Naja Marie Aidt fra en bitte liten leilighet i Brooklyn, der hun utforsker *the American way of life* på helt nært hold.

De første månedene har gått med til å være praktisk ankerkvinne – finne vei og fotfeste i en omtumlet storbyhverdag der sønnen på seks år har begynt på skolen og tenåringsen på 16 synes livet på high school er så kult at han ikke vil tilbake til Danmark igjen.

Fra 2009 har Naja Marie Aidt fått tid til å utforske sitt eget yrke. Hun

beskriver seg som klart søkende i amerikansk litteratur og er i ferd med å bli kjent med folk som kan gi henne tips om hva en leser. Om hva amerikansk moderne poesi kan være.

– Jeg har kommet i gang med å skrive, og det er det viktigste. Jeg må finne et helt nytt sted å skrive fra og finne ut hvordan denne byen jeg lever i nå, kan integreres i det jeg skriver. Jeg har startet med lyrikken, for med dikt kan jeg trekke inn ting og abstraksjoner fra mange nivåer og skrive om å være fremmed – og det nettopp på en mindre konkret måte, sier den 45 år gamle forfatteren.

Naja Maria Aidt har skrevet hele livet og ga ut de første diktene sine i 1991. På spørsmålet om hva som er drivkraften i forfatterskapet hennes, er svaret:

– Jeg synes jo det er morsomt. Det er jobben min. Det romsterer alltid i meg, og det er helt naturlig for meg å skrive og tenke på alt som noe som kan bli til litteratur. Jeg har ikke en målsetning eller et spesielt budskap som jeg jobber bevisst for å bringe videre. Det er forholdet mellom mennesker som opptar

meg – kommunikasjon, mangel på kommunikasjon, det å leve sammen både i små (familie)grupper og det fellesskapet et samfunn er. Når jeg skriver, sitter jeg ikke og analyserer, men forsøker utelukkende å skape intensitet, språk og fortelling, så teksten blir så sterk som mulig.

I alle deler av forfatterskapet kretser Naja Marie Aidt om hvordan moderne mennesker i den såkalt siviliserte verden lever og kommer ut av det med hverandre. Novellesamlingen *Bavian* beskriver hun som et forsøk på å forstå hvilke mekanismer det er som får folk til å handle så egoistisk som de gjør, når den trygge, fortrolige verden plutselig er fremmed – eller man selv plutselig er fremmed i den – og man dermed mister følelsen av sikkerhet. En blir mildest talt utfordret. Fortvilet. Veltet over ende. Men også forandret, forvandlet.

Hun opplever også forandringen ved å bo i New York:

– Det sies at New York tar ekstremt mye energi, men også gir mye energi tilbake. Så mange forskjellige kulturer er representert, og man får høre de sprøste historier som newyorkerne har tatt med seg fra alle kanter. Jeg forstår bedre hvor

vanskelig det er å flytte til en ny kultur. Man framstår som dummere enn man er, når man ikke behersker språket helt perfekt. Å miste sitt eget språk på den måten var veldig hardt. På en måte mister man sin suverenitet. Men det er også en befrielse å skape seg et nytt liv og starte helt fra begynnelsen.

Fra polarsirkel til storbypuls

I sitt livsløp har Naja Marie Aidt flyttet seg fra et av klodens mest uberørte naturområder til skyskraperskogen New York. Som barn levde hun nord for polarsirkelen på Grønland, der vinteren var buldrende mørk og hele sommeren uendelig lys. I disse ekstreme omgivelsene leste foreldrene eventyr for henne. De norske, svenske og finske, H.C. Andersen, brødrene Grimm, folkeeventyr, sigøynereventyr, Tusen og én natt, alle slags eventyr.

Det var der hun erfarte at litteratur kan oppløse både lys og mørke. At man kan reise hvor man vil, at det umiddelbart gjenkjennelige kan forvandles og løfte et menneske inn i andre stemninger, rom og verdener. Det er en evig trøst og en befrielse. Slik ble hun avhengig av litteratur.

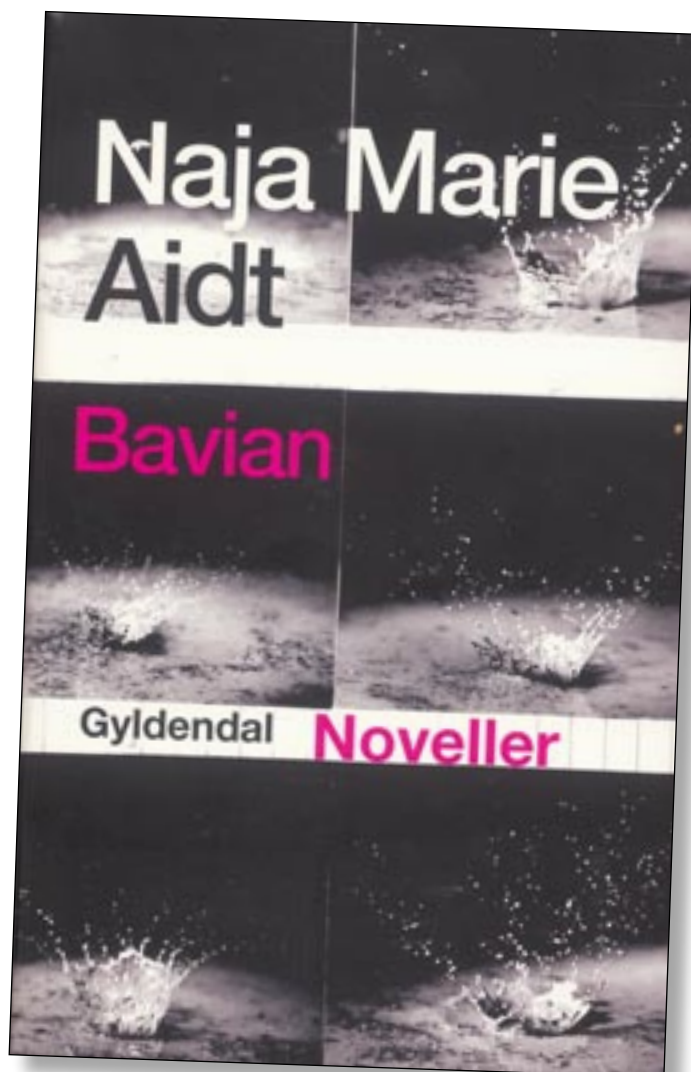
– Jeg kom til Danmark som sjuåring fra et bitte lite samfunn. Det var et stort kultursjokk, for jeg var ikke vant til storbyen. Jeg tror at det er dette skiftet som har betydd mest for meg – også for at jeg begynte å skrive. Her fra New York kan jeg nå se at også Norden er et lite, overskuelig, trygt samfunn i et randområde i verden, og at Norden er mitt hjerteslag og en geografi som jeg har med meg i mitt liv. Men man kan også få den oppfatningen at Norden er hele verden. Og det er det ikke! Vi vet forbløffende lite om andre kulturer – selv de i vår egen

befolkning. På skolen til den yngste sønnen min er det 100 nasjonaliteter, og det er også et veldig klart definert amerikansk rom der alle må følge reglene for å være en del av samfunnet. Men ellers kan man være, kle seg og tro som man vil. Det er virkelig sunt å erfare når en kommer fra et land med heimføding. Hele tiden blir en oppfordret til å bevare sin nasjonale identitet og være stolt av særpreget. Man skammer seg i det hele tatt veldig lite her! avslutter hun.

Planen er at Naja Marie Aidt og familien skal bli i New York i ca. tre år.

Verker

Så længe jeg er ung, 1991, dikt
Et vanskelig møte, 1992, dikt
Vandmærket, 1993, noveller
Det tredje landskab, 1994, dikt
Tilgang, 1995, noveller
Huset overfor, 1996, dikt
Rejse for en fremmed, 1999, dikt
Begyndelsen til en historie, 2002, dikt
Balladen om Bianca, 2002, dikt
Rundt på gulvet, 2004, drama
Zakarias 1–5, 2005, barnebøker
Bavian, 2006, noveller
Tag og kys det hele fra os, 2006, dikt
Hvor er Villy?, 2006, barnebok
Poesibog, 2008, dikt

**Vi vet forbløffende lite om
andre kulturer – selv de i
vår egen befolkning.**

4. **Vitaminer til forskermiljøet i Norden**

“

Det er ikke bare et spørsmål om veldedighet. Det dreier seg også om investeringer, jobber og eksport.

Som en vitamininnsprøytning til forskningen i Norden skal Nordisk ministerråds toppforskningsinitiativ (TFI) heve nivået på nordisk forskning enda et hakk og få Nordens forskere opp i toppsjiktet innenfor blant annet klima-, energi- og miljøløsninger.

I første omgang fokuseres det på prosjekter som kan medvirke til å løse klodens klimaproblemer. Annen fase, som bare er i støpeskjeen, tar utgangspunkt i helse- og velferdsproblematikk.

Problemene initiativet skal se på, er av global karakter. Men det er ikke bare et spørsmål om veldedighet. Det dreier seg også om investeringer, jobber og eksport.

– Toppforskningsinitiativet gir oss en nordisk plattform, og med utgangspunkt i den kan vi supplere hverandre og føre nordisk forskning og innovasjon til et ledende europeisk nivå, med mange nye jobber som resultat, sier en av de drivende kreftene i prosessen og lederen av TFIs styringsgruppe, Rolf Annerberg.

Forskningsråd og -finansieringsaktører medvirker sammen med fagfolk fra alle de nordiske landene i prosjektet, noe som bidrar til å sikre en nasjonal forankring.

Nordisk merverdi

En rekke fellesnordiske institusjoner spiller også en nøkkelrolle.

Det dreier seg primært om NordForsk, Nordisk Innovationscenter og Nordisk Energiforskning i Oslo, som sammen er med på å fremme nordisk forskning og innovasjon på en rekke områder.

Det kan skje som et ledd i EU-prosjekter der Nordisk ministerråds institusjoner leverer studier og kunnskap. Eller det kan skje på en rent nordisk basis, der nordiske iverksettere, forskere og universiteter samarbeider på tvers av landene og skaper en synergi som de ikke kan skape hver for seg.

En sentral måte de nordiske institusjonene arbeider på, er også å bidra med såkalt *seed money* eller starttilskudd.

– NordForsk kan for eksempel bevilge penger til å utvikle et prosjekt, og ved hjelp av kvalitetsstempelen dette innebærer, kan prosjektet kanskje tidoble sitt finansieringsgrunnlag, som NordForsks direktør Liisa Hakamies-Blomqvist uttrykker det.

Nye tider krever nye strategier

FNs generalsekretær Ban Ki-moon lanserte i oktober i fjor The Green Economy Initiative, senere kalt *Green New Deal*.

Han oppfordret med dette alle verdens ledere til å stimulere den globale økonomien ut av den aktuelle nedgangsperioden ved hjelp av tiltak som støtter fornybar energi.

Det internasjonale energibyrået (IEA) har erklært at «vi har bruk for en global revolusjon i vår energiforsyning og vårt energiforbruk».

Norden kan bidra

Norden har gode forutsetninger for å bidra til grønn vekst i form av stor tilgang til fornybare energiresurser. Men Norden kan bli enda bedre til å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi.

Toppforskningsinitiativet skal være med på å sikre Norden en sterkere posisjon på dette området. Her er innovasjon minst like viktig som forskning.

– En større nordisk satsing, der man arbeider med innovasjon ut fra brukerens behov, kan være nøkkelen til bærekraftig vekst og nye grønne virksomheter i Norden, mener direktøren for NICE, Ivar H. Kristensen.

NICE har derfor forhåpninger om at toppforskningsinitiativet vil skape en plattform som engasjerer nordisk næringsliv til å arbeide med innovasjon på et nordisk nivå.

Et prioriteringsredskap

385 millioner danske kroner over fem år er ikke mye sett i lys av de mange milliardene de fem nordiske landene bruker på forskning. Bare i 2007 lå regjeringenes samlede forsknings- og utviklingsbudsjett på langt over 40 milliarder.

Men toppforskningsinitiativet og bevilgningen bak er med på å fokusere på og fremme forskning i Norden på et høyere nivå.

Initiativet tilfører nemlig en helt ny dimensjon til forsknings- og innovasjonssamarbeidet.

Det er ikke et enkeltstående program, og det skal ikke bare fungere som en ramme rundt forskning og innovasjon i praksis. Det er også en plattform for policyutvikling og prioritering.

Initiativet kan også komme til å spille en rolle med hensyn til hvilke forskningsområder og innovasjons-satsinger man velger å fokusere på, både på et nordisk, et europeisk og et globalt plan.

Klima, energi og miljø

I toppforskningsinitiativets første fase er det som nevnt klima, energi og miljø som er i fokus. Og her har Norden mye å bidra med.

– Klimaforskning med bruk av de unike modellene vi har utviklet i Norden, og med fokus på framtidens energisystemer, der hvert av de nordiske landene har sine egne teknologiske tyngdepunkter, er eksempler på interessante områder

“

Fem land snakker høyere enn ett, og det samlede forskermiljøet i Norden kan nå mye lenger enn de enkelte landene hver for seg.

for et samarbeid, sier Birte Holst Jørgensen, direktør for Nordisk Energiforskning.

Det er derfor ikke tilfeldig at forskningsområdene man i første omgang har valgt å fokusere på i prosjektet, dreier seg om klimaproblemer, fornybar energi og energieffektivitet.

– Knytter vi disse satsingene sammen i faglige nettverk av allerede etablerte nasjonale sentre, oppnår vi en tyngde og synlighet langt utover det vi i dag får nasjonalt, tilføyer hun.

I praksis betyr det at det er skapt et organ som er med på å sette en felles dagsorden på forskningsområdet i Norden, og som kan bidra til den globale forskningspolitikken.

Det er en av grunnene til at det gir mening å forske og utvikle i fellesskap – fordi fem land snakker høyere enn ett, og fordi det samlede forskermiljøet i Norden kan nå mye lenger enn de enkelte landene hver for seg.

FAKTA

Bærekraftig vekst

Toppforskningsinitiativet ble vedtatt i oktober 2008 og lansert av de nordiske statsministrene under Nordisk ministerråds Globaliseringsforum på Island i februar 2009.

I en tidligere erklæring fra statsministrene heter det blant annet:

Norden har gode muligheter for å være en foregangsregion i klimaarbeidet. En bærekraftig nordisk modell for å møte klimautfordringene skal vise mulighetene for å kombinere reduserte utslipp med økonomisk vekst

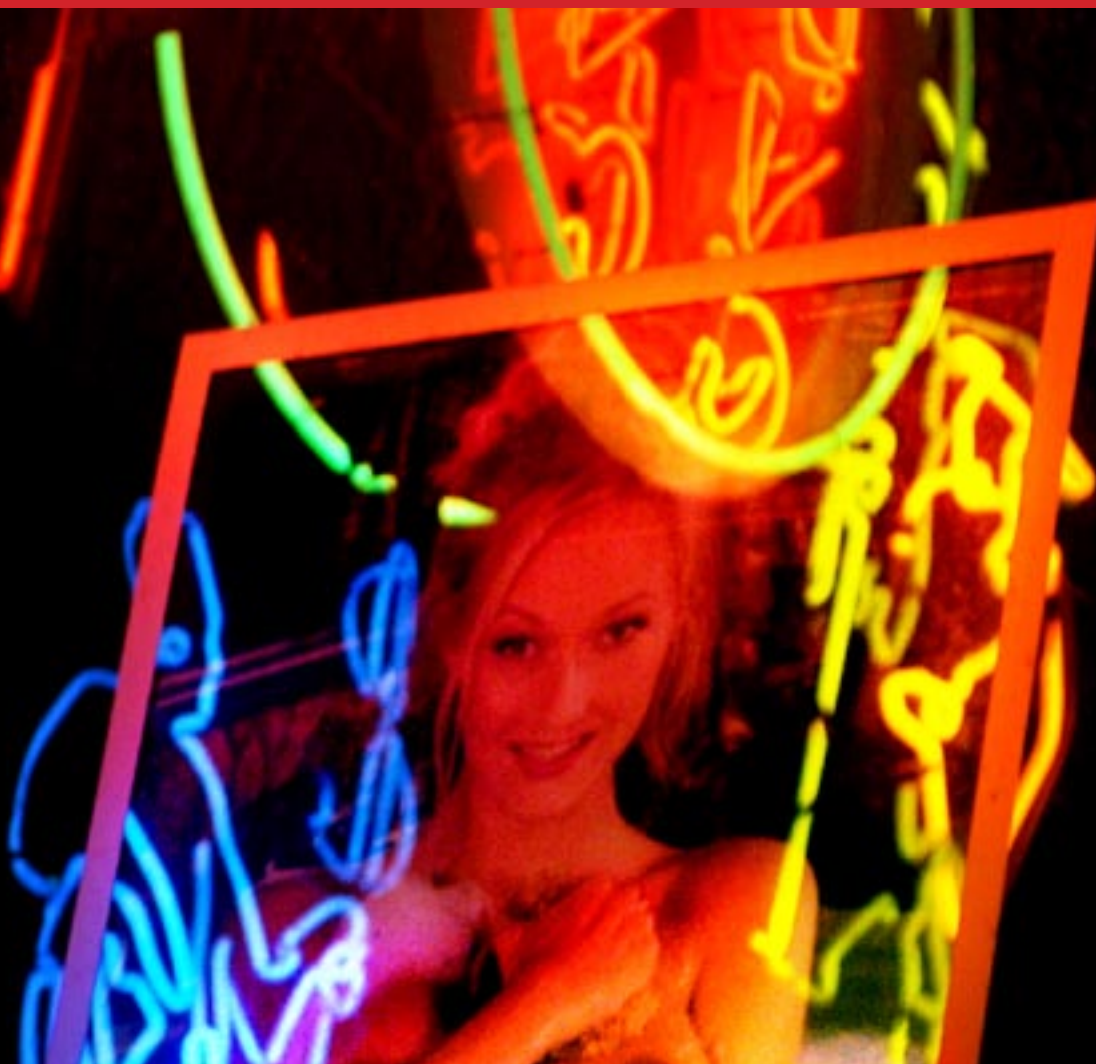
FAKTA

Fokusområder

Det samlede toppforskningsinitiativet består i første omgang av seks delprogrammer:

- Effektstudier og tilpasning til klimaendringer
- Klimaendringenes vekselvirkning med is, snø og isbreer
- Nanoteknikk og energieffektivitet
- Integrering av vindkraft i stor skala
- Bærekraftig bioenergi
- Utskilling og lagring av karbondioksid

5. Når mennesker blir handelsvare

“

På krisesenteret vårt i Reden International har vi hatt 170 kvinner som politiet har vurdert som offer for menneskehandel.

Globaliseringen har slått gjennom for fullt på det nordiske markedet for kjøp og salg av sex, der en finner mange utenlandske kvinner, og politikerne kjemper for å lage lover som kan redusere både prostitusjon og handel med mennesker.

De siste ti årene har de nordiske prostitusjonsmarkedene blitt internasjonalisert. Det viser det første fellesnordiske forskningsprosjektet på området, *Prostitusjon i Norden*, som har samlet inn kunnskap om, beskrevet og analysert prostitusjon og trafficking i de nordiske landene.

Prostituerte har blitt mobile og reiser frivillig – eller tvinges til å arbeide på de mest innbringende markedene. Det opplevde for eksempel danskene helt tydelig da Romania ble EU-medlem 1. januar 2007. Få uker etter ankom det turistbusser med rumenske kvinner som solgte sex. Ti år tidligere gjorde kvinner fra for eksempel Russland, Baltikum og Nigeria sitt inntog i kampen om kundene i Norden.

Hinder i bekjempelsen

Dorit Otzen er forstander for oppholds- og rådgivningsstedet *Reden* i København og har sett hvordan kvinner fra Øst-Europa og Afrika siden 1997 har blitt en stor gruppe blant byens prostituerte. Grensene for prostitusjonsmoralen har flyttet seg noe voldsomt, for mange utenlandske kvinner er villige til å gjøre alt og gjøre det billig.

Kvinner som er utsatt for menneskehandel, oppdages bare ved politirazziaer, og mørketallet for hvor mange utenlandske kvinner som er aktive i Danmark, er utrolig stort.

– På krisesenteret vårt i *Reden International* har vi hatt 170 kvinner som politiet har vurdert som offer for menneskehandel. Kvinnene røper ingenting, men hvis de er utstyrt med falske papirer, er de betalt av bakmenn – de kan ikke betale selv. De blir ansett som bedragere og må sendes hjem i løpet av 100 dager, sier Dorit Otzen.

Hun mener det største problemet med å bekjempe trafficking er at utlendingslovens betingelser for å få oppholdstillatelse hindrer intensjonen i den danske handlingsplanen (2007) mot menneskehandel.

– Loven yter ikke kvinnene sikkerhet, så de sendes hjem og blir ofte utsatt for menneskehandel på nytt, sier forstanderen for *Reden*, som har 25 års tradisjon med å samarbeide nordisk.

Transnasjonalt samarbeid

Dynamikken i menneskehandelen har endret seg de siste årene. Et land

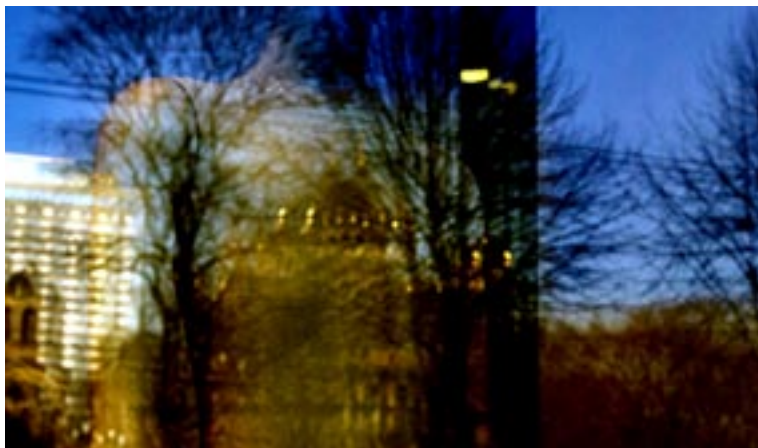
kan i dag være en kombinasjon av opprinnelses-, transitt- og mot-takerland og i tillegg ha intern handel med mennesker.

Dette gjør at Norden og nærområdene har mange felles problemer på området, og at menneskehandelen må bekjempes transnasjonalt. Derfor samarbeider Nordisk råd og Nordisk ministerråd med Russland, Estland, Latvia og Litauen om dette.

Menneskehandel med prostitusjon for øye har gjort prostituerte til aktører i den globale organiserte kriminaliteten. Utenlandske kvinner reiser ulovlig inn i Norden, og det gjør dem til kriminelle. Dette avdekker det omfattende forskningsprosjektet *Prostitusjon i Norden*.

Tilbud og forbud

Tradisjonelt sett har de nordiske landene definert prostitusjon som et sosialt problem som skal løses med tilbud til nordiske kvinner. De siste ti årene har man vært mindre opptatt av at de prostituerte tjener penger på sex, og lovgiverne fokuserer mer på å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester, men med forskjellige argumenter.

– I Sverige for ti år siden var man opptatt av prostitusjon som en del av debatten om kjønn, likestilling og sexkjøp som kvinnefiendtlig. De andre landene har lagt mer vekt på faren for menneskehandel og det å kriminalisere sexkjøp som en måte å kontrollere og redusere prostitusjon på. Ved å forhindre prostitusjonskjøp av forskjellige slag håper man å kunne redusere både menneskehandel og utenlandsk prostitusjon, sier May-Len Skilbrei.

Skilbrei er tidligere prosjektleder for *Prostitusjon i Norden* hos Nordisk institutt for kunnskap om kjønn (NIKK) og forsker ved Forskningsinstituttet FAFO i Oslo.

Treg lovgivning

Forskningsprosjektet viser også at lovgiverne har problemer med å holde tritt med utviklingen i det komplekse spillet rundt sexkjøp, sexsalg og trafficking på et marked der ingen vet hvor mange som jobber. Alle tall bygger på skjønn og på kontakter med sosiale tilbud.

– Det er for vanskelig for lovgiverne å følge med via langsommelige lovgivningsprosesser. I eksempelet hallikvirksomhet ble forbudet mot å annonsere for prostitusjonsvirksomhet og mot å leie ut til prostitusjon innført flere år etter at begge deler var utbredt, sier Skilbrei.

Hun mener at politikerne har vært altfor opptatt av å utarbeide målret-

tede lover for spesifikke deler av prostitusjonsmarkedet.

– Det ville vært mer nyttig med en generell lovgivning som rettsvesenet gir innhold via konkrete rettssaker, så man unngår å angi spesifikke forhold i hver nye versjon av loven. Vi har f.eks. en overordnet lov mot å drepe, ikke forbud mot spesifikke måter å drepe på. Mot fenomenet prostitusjon lager politikerne imidlertid lover for å vise at de handler, avslutter May-Len Skilbrei.

Prosjektlederen roser prosjektet for å ha etablert felles nordisk kunnskap om hvordan landene håndterer prostitusjon og menneskehandel, en kunnskap som kan brukes som utgangspunkt for å utforme politikk i framtiden.

FAKTA:

Prostitusjon i Norden

På oppdrag fra likestillingsministrene har Nordisk institutt for kunnskap om kjønn, NIKK, avdekket forskjeller og likheter i de nordiske landenes prostitusjonspolitik. Forskningsresultatet ble presentert på en konferanse i Stockholm i oktober 2008.

Lovgivningen i Norden

Sverige kriminaliserte sexkjøp i 1999, Norge i 2009, finsk lov forbyr sexkjøp av ofre for menneskehandel, og danskene har debattert det i Folketinget. På Island ble prostitusjon avkriminalisert i 2007.

I 2003 gjorde FNs Palermo-protokoll menneskehandel til en forbrytelse, og protokollen har dannet grunnlaget for de nordiske landenes lover mot menneskehandel. Samtlige nordiske land har vedtatt lover mot menneskehandel og barneprostitusjon.

NIKK er et tverrnordisk kunnskapssenter for kjønnsforskning og likestilling, og danner et brohode mellom nordisk kjønnsforskning og likestillingspolitikk.

Lenker:

NIKK:
www.nikk.uio.no/Skandinavisk/Temaer/Prostitution_i_Norden/

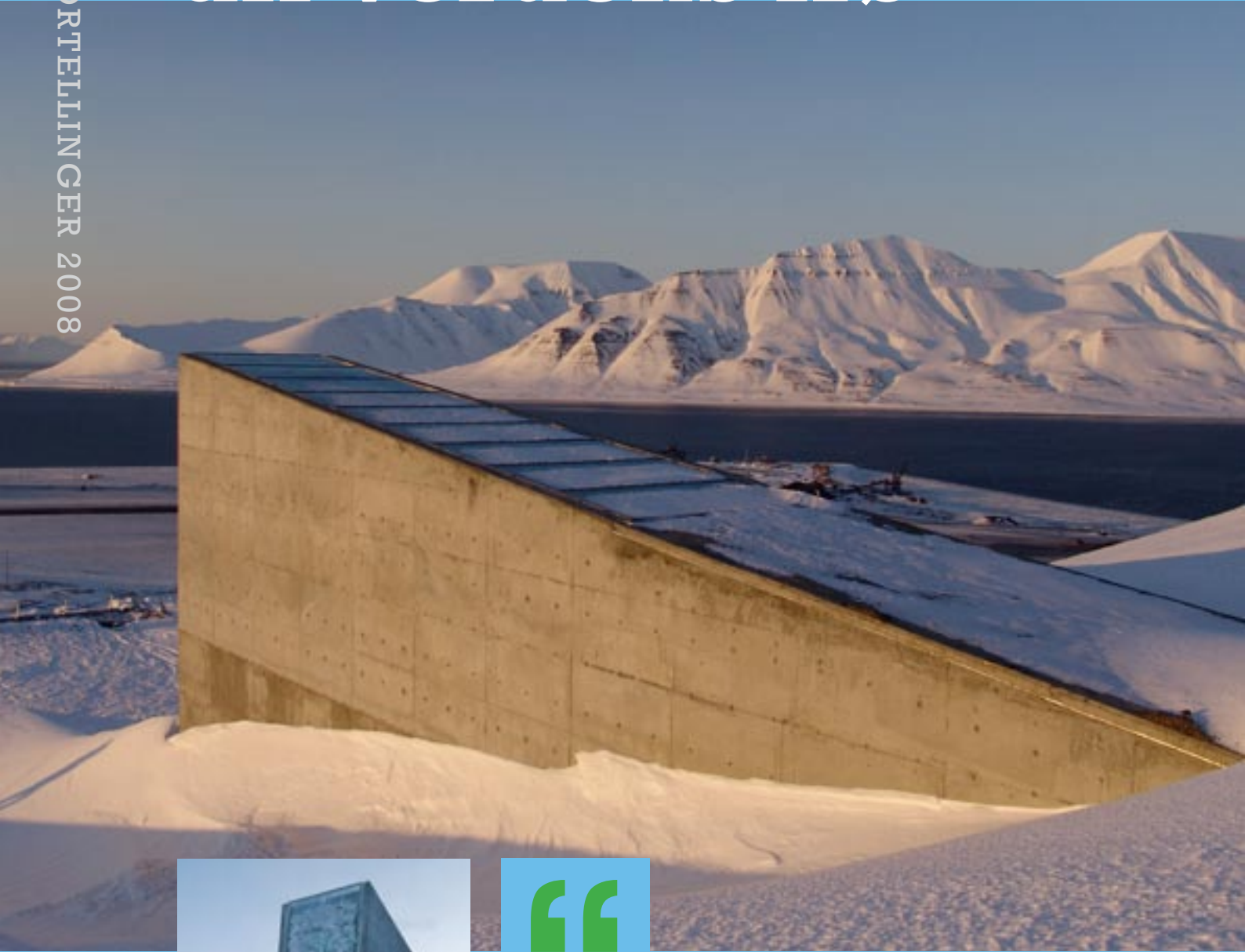
Konferanserapporten:
www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2008:739

“

**Norden og nærom-
rådene har mange
felles problemer på
området, og men-
neskehandelen må
bekjempes trans-
nasjonalt.**

6. Dommedags- hvelvet rommer all verdens frø

“

Det er et krisereserve-
lager for verdens frø
og maten vår ved krig,
naturkatastrofer eller
andre trusler.

Supermann hadde rett – hvis man vil beskytte noe, så bygger man en arktisk festning. Dette er også ideen bak sikkerhetslageret for frø på Svalbard. Langt nord for den skandinaviske halvøya blir verdens mais, ris og hvete nå beskyttet mot utrydding i klimaendringenes tidsalder.

Det globale frølageret på Svalbard består av tre store haller som er sprengt ut mer enn hundre meter inne i berggrunnen. Selve anlegget er bygd og eid av Norge. Nordisk ministerråd har imidlertid en sentral rolle i virksomheten. *NordGen*, de nordiske landenes organisasjon for arbeidet med genetiske ressurser, står nemlig for den daglige driften og administrasjonen av frølageret.

– Vi er i kontakt med frøbanker i hele verden og skriver kontrakter, forteller hvordan frøene skal sendes, og tar også imot forsendelsene, sier Jessica Kathle, direktør for NordGen.

Lageret på Svalbard ble innviet med massivt pressoppbud i februar 2008, og det er kåret til verdens sjette beste nyskaping i 2008 av tidsskriftet *Time Magazine*. Pressen, alt fra store internasjonale mediehus til lokalaviser, har viet utførlige reportasjer til det arktiske frølageret. Jessica Kathle tror den store interessen for sikkerhetslageret skyldes at det har en enkel funksjon og et enkelt budskap: Lageret er et viktig bidrag til den globale matsikkerheten.

– Det er et krisereservelager for verdens frø og maten vår ved krig, naturkatastrofer eller andre trusler. I dag er vi alle bevisste om den trusselen klimaendringene utgjør også for våre genressurser, sier Kathle.

Mangfoldet er truet

Det biologiske mangfoldet i verden trues i tiltakende grad, ikke minst på grunn av klimaendringene. Naturkatastrofer utgjør en virkelig trussel – sikkerhetslageret på Svalbard skal garantere at for eksempel tørke, plantesykdommer og oversvømmelser ikke utrydder viktige arter fra jorda. Hvis tørke for eksempel utrydder en spesiell maissort, kan den reetableres med frø fra Svalbard.

Det finnes imidlertid visse begrensninger for hvilke arter som kan oppbevares på Svalbard. Ett kriterium er at det må være en frøbasert plante. Dermed kan enkelte globale viktige matprodukter, for eksempel banan, maniok og jams, ikke lagres i de tre lagerhallene.

Enorm kapasitet

Frølagerets geografiske plassering er optimal med tanke på lagring av verdens frø. Blant annet garanterer

permafrosten og lagerets beliggenhet dypt inne i fjellet at alle frøene holdes frosne, for eksempel også ved et eventuelt strømbrytning.

Sikkerhetslageret, også kalt *Dommedagshvelvet* i pressen, har kapasitet til å lagre flere millioner frøprøver. Det innebærer at frø av stort sett alle verdens matplanter kan oppbevares i permafrosten. Et uttrykkelig mål har vært å oppbevare frø fra utviklingsland, der så vel ekstreme naturfenomener som politisk ustabilitet utgjør trusler mot det biologiske mangfoldet. For eksempel har Kenya sendt tusenvis av frø til Svalbard.

– Kenya sendte oss frø i en periode da landet praktisk talt var i borgerkrig. Det viser hvor viktig man mener at virksomheten på Svalbard er, sier Ola Westengen, driftskoordinator for sikkerhetslageret.

Supermann gleder seg nok over den arktiske festningen på Svalbard. Ved hjelp av den kan han bruke superkreftene sine på andre ting enn å vokte over alle verdens frø.

FAKTA:

- De nordiske statsministrene la «grunnsteinen» den 19. juni 2006. Frølageret ble innviet den 26. februar 2008.
- De tre partene i sikkerhetslageret er den norske staten, NordGen og The Global Crop Diversity Trust.
- Har kapasitet til å lagre 4,5 millioner frøprøver og mer enn to milliarder frø.
- På Svalbard er det i dag frø fra mer enn 200 land fra alle verdensdeler.
- NordGen administrerer en offentlig database med informasjon om alle frøene som lagres på Svalbard.
- I begynnelsen av år 2009 fantes det drøyt 320 000 frøprøver i sikkerhetslageret.
- Flest prøver er det av forskjellige risarter, cirka 70 000.
- NordGen er resultatet av en omstrukturering av det nordiske gensamarbeidet, gjennomført i 2008. Organisasjonen er en sammenslåing av Nordisk Genbank Husdyr, Den nordiske genbanken samt Nordisk skogbruks frø- og planteråd.
- Utover engasjementet på Svalbard arbeider NordGen med bevaring og bærekraftig utnytting av husdyr, skogstrær og planter og driver de nordiske landenes genbanker med hovedkontor i Sverige.

LENKER:

Frølageret på Svalbard:
www.seedvault.no

NordGen:
www.nordgen.org

Global Crop Diversity Trust:
www.croptrust.org

Frødatabasen:
www.nordgen.org/sgsv

“

Kenya sendte oss frø i en periode da landet praktisk talt var i borgerkrig. Det viser hvor vigtig man mener at virksomheten på Svalbard er.

7. Lån en lesbe – Ministerrådet knuser fordommer

“

**Vi har bruk for
brobygging og
dialog nå.**

Hva gjør lesbiske i sengen? Er alle lesber mannevonde? Du har kanskje hørt mye rart om hvordan lesbiske lever, men har du noensinne satt deg ned og snakket med en lesbisk kvinne? I menneskebiblioteket kan du låne en og møte dine eventuelle fordommer.

Det var ønsket om å gi folk en mulighet for å møte sine verste fordommer, og få folk til å snakke sammen, som ga liv til *menneskebiblioteket*. Biblioteket hvor du kan låne snakkende mennesker i stedet for tekstfylte bøker. Og det er ønsket om å engasjere og involvere mennesker både i Norden og resten av verden som har sendt metoden verden rundt. Og nå fungerer det – i 2008 fikk menneskebiblioteket sitt virkelige internasjonale gjennombrudd med støtte fra Nordisk ministerråd.

Men for at menneskebiblioteket skal fungere i praksis, kreves det mot både av leseren til å stille personlige spørsmål og boken til å gi åpenhjertige svar.

– Jeg syntes det var litt merkelig å snakke med en fremmed om noen av disse tingene, men jeg følte at det var viktig å bryte ned fordommer og vanlige misforståelser, sier Kiera Harburn, og viser til noen av de vanligste spørsmålene hun fikk under Storbritannias første menneskebibliotek på *Swiss Cottage* i april 2008. Hvordan vet man at man er lesbisk? Er det et valg? Hva gjør lesbiske i sengen?

– Det faktum at jeg kunne bli spurt om hva som helst, gjorde meg litt motløs. Jeg måtte stadig vekk minne meg selv om at leserne måtte følge reglene, inkludert at de måtte levere tilbake boken i samme stand som da de lånte den, og at jeg som bok kunne avslutte lånet hvis jeg følte meg dårlig behandlet, sier Kiera.

En plattform for utsatte mennesker

De få som har kritisert menneskebiblioteket, har pekt på at det kan være med på å forhåndsdefinere folks fordommer, og dermed skape fordommer som de i utgangspunktet ikke hadde. Det ser ikke en av oppfinnerne, danske Ronni Abergel (35), som noe problem.

– Menneskebiblioteket er bare en plattform for de menneskene som føler seg utsatt. Her settes det ord på personers følelser og situasjon. Menneskebiblioteket fungerer som et speil eller en refleksjon. Det dreier seg om det de menneskene som står frem, har følt på sin egen kropp.

Kiera Harburn har gjort nettopp det. Som lesbisk har hun opplevd homofobi, og for henne føles det viktig

å delta som bok fordi hun mener det er avgjørende å konfrontere og utfordre fordommer i et sivilisert samfunn.

– Fordommer er ulogiske og uakseptable og kan føre til at folk gjør forferdelige ting mot hverandre, sier hun.

Dagens siste utlån

Det var spesielt ett utlån den dagen som gjorde inntrykk på britten, som til daglig jobber i administrasjonen på et offentlig legesenter i London.

– Mitt siste utlån for dagen var fire 11-åringer – tre gutter og en jente. Da jeg innså hvem leserne var, tenkte jeg: «Å, herregud! Dette kommer til å bli forferdelig.» Jeg var veldig nervøs, og tenkte at de kom til å gjøre det vanskelig for meg, men fordi jeg er klar over at det eksisterer mye homofobi på skoler, bestemte jeg meg for at det var viktig å gjennomføre lånet. De begynte med å spørre meg hvordan det er å være lesbisk. Ble jeg mobbet på skolen? Da jeg hadde svart på alle spørsmålene, snudde den ene av guttene seg mot vennen sin og sa: «Skjønner du det nå, eller? Det er ikke noe galt med det.» Jeg ble så lettet!

Ut i verden

Ideen har siden år 2000 utviklet seg til en metode med stor internasjonal suksess. Australia, Storbritannia, Japan og USA er bare et lite knippe av landene hvor menneskebiblioteket har slått an.

Journaliststudenten og forebyggelseskonsulenten Ronni Abergel bruker mye av fritiden sin til å promotere biblioteket, blant annet ved å reise rundt til arrangører verden over for å hjelpe dem med oppstarten. Høsten 2008 ble han invitert til Kyoto i Japan.

– Jeg opplevde japanerne som veldig diplomatiske i sin kommunikasjon. Det har vist seg at min kommunikasjon har virket begrensende. Japanerne kom selv opp med tittelen *Understanding diversity* (Forstå ulikheter), som jeg synes er bedre enn *Take out a prejudice* (Lån en fordom), som vi pleier å bruke, så den tar jeg med meg videre, sier Ronni sprudlende over en kopp te på en kafé i København, nylig hjemkommet med familien fra solens land.

Han forteller at hver gang han kommer til et nytt sted som arrangerer menneskebiblioteket, får han se en ny tilnærming til konseptet. Hvert land og hver kultur bringer inn sine egne elementer. Som for eksempel USA, som hadde klokke som ringte hver halve time for at deltakerne skulle slippe å følge med på tiden, og Japan, som oppfant

tittelen *Understanding diversity* fordi de mente at japanere er mindre tilbøyelige til å si at de har en fordom, men er klare for å si at de ønsker å forstå forskjeller mellom seg selv og andre.

Japansk høflighet

Kulturforskjellene utspiller seg også i gjennomføringen av menneskebiblioteket. Japanske Noriko (53) lånte to uteliggere under Japans første menneskebibliotek i Kyoto. Hun forteller at hun ikke turte stille alle de spørsmålene hun hadde på hjertet da uteligerne fortalte at de var villige til å ta alle typer jobber for å komme ut av uteliggerlivet, men ikke til å studere eller få ny kompetanse for å få disse jobbene.

– Derfor ønsket jeg å spørre dem: «Hva tror dere formålet med arbeidet er? Hvorfor jobber man?» Men slike spørsmål virket abstrakte, og jeg kunne ikke stille dem da. Jeg fikk inntrykk av at de ikke hadde sterk nok vilje til å ta imot alle slags jobber for å livnære seg selv eller for å forsørge sin kjære familie. Jeg følte at det kunne virke uhøflig hvis jeg kom med slike spørsmål til bøkene, sier Noriko.

Hun synes menneskebiblioteket ga innsyn i en for henne ukjent verden, og at det utvidet hennes forståelse for at mangel på jobb ikke nødvendigvis betyr mangel på evner. En fordom ble også revet ned.

– De uteliggerne som vi ser i parkene i Tokyo, kan bare sees fra lang avstand. Tidligere trodde jeg at de hadde skitne klær. Men de som jeg traff, hadde rent hår og rene klær, sier Noriko, som gjerne deltar i menneskebiblioteket igjen.

Frivillig nettverk

Menneskebiblioteket baserer seg på et nettverk av frivillige, i tillegg til økonomisk støtte fra blant andre Nordisk ministerråd og Europarådet. NMR støtter menneskebiblioteket for å fremme nordiske kjerneverdier som demokrati, ytringsfrihet, toleranse og menneskerettigheter.

Ronni mener denne støtten har vært veldig avgjørende. Nå ønsker han å nå ut til alle nødvendige målgrupper med metoden.

– Grunnen til at jeg og en rekke andre personer bruker tid på å hjelpe menneskebiblioteket på vei, er at det tar for lang tid å spre det. Vi har bruk for brobygging og dialog nå. Jeg ønsker at vi kommer ut i hele verden og alle de sektorer der menneskebiblioteket har en plass, sier han bestemt.

I slutten av august 2009 finner menneskebiblioteket veien tilbake til røttene. Da arrangeres det en utendørs menneskebibliotekfestival i Kongens have i København med støtte fra blant andre Nordisk kulturfond og København kommune.

FAKTA:

- Menneskebiblioteket er en nordisk utviklet metode for å skape møter og dialog mellom fremmede.
- I stedet for å låne en bok, låner man et menneske. Menneskene som er til utlån, møter fordommer i samfunnet.
- Formålet er å bryte ned fordommer gjennom dialog.
- Det første menneskebiblioteket fant sted under Roskildefestivalen i Danmark i år 2000 i regi av *Stop Volden*.
- Nordisk ministerråd har gjennom Nordisk barne- og ungdomskomiteé (NORDBUK) støttet flere arrangører av menneskebiblioteket, i tillegg til håndboken for arrangører og hjemmesiden living-library.org.
- Metoden er beskrevet i publikasjonen *Menneskebiblioteket – En håndbok for arrangører*, utgitt av NMR og Europarådet. Den er gratis og finnes på nordiske språk på www.norden.org, og på blant annet engelsk, tysk og fransk på <http://eycb.coe.int>.

“

Som bok kunne jeg avslutte lånet hvis jeg følte meg dårlig behandlet.

Fakta om Nordisk ministerråd ...

Nordisk ministerråd

Nordisk ministerråd er det formelle forumet for samarbeid mellom de nordiske regjeringene. I dette samarbeidet spiller også uformelle samtaler og gjensidig meningsutveksling en viktig rolle.

Ministerrådet har som oppgave å styrke det nordiske samarbeidet, hevde den nordiske identiteten og arbeide for nordiske interesser i verden ellers. Gjennom mellomstatlig samarbeid fattes det enstemmige beslutninger.

Nordisk ministerråds arbeid utgår fra flere forskjellige ministerråd. Det finnes ett ministerråd for hvert fagområde regjeringene samarbeider om. Statsministrene har det øverste ansvaret for Nordisk ministerråd. Ansvaret er delegert til de nordiske samarbeidsministrene og deres

stedfortreder, den nordiske samarbeidskomiteen. De fleste ministerrådene møtes flere ganger hvert år. Ministerrådene støttes av embetsmannskomiteer som sammen med ministerrådssekretariatet forbereder ministerrådets beslutninger.

Nordisk ministerråd består av følgende ministerråd:

- Økonomi og finanspolitikk
- Sosial- og helsepolitikk
- Nærings-, energi- og regionalpolitikk
- Fiskeri og havbruk, jordbruk, næringsmidler og skogbruk
- Miljø
- Ligestilling
- Kultur
- Lovsamarbeid
- Utdannelse og forskning
- Arbeidsliv
- Samarbeidsministrene

Samarbeidsministre per februar 2009

Runar Karlsson, Åland
Bertel Haarder, Danmark
Jan Vapaavuori, Finland
Jógvan á Lakjuni, Færøyene
Per Berthelsen, Grønland
Kolbrún Halldórsdóttir, Island
Heidi Grande Røys, Norge
Cristina Husmark Pehrsson, Sverige

... og Nordisk råd

Nordisk råd

Nordisk råd er et politisk forum for samarbeid mellom de nordiske parlamentarikerne og regjeringene. Nordisk råd har sesjon én gang hvert år, der parlamentarikerne møter de nordiske ministrene. Resten av året arbeider rådet i fem faste utvalg og i presidiet.

Rådet tar initiativ til og diskuterer politiske spørsmål. Rådet foreslår i hvilken retning det nordiske samarbeidet bør gå, og kontrollerer om de nordiske regjeringene lever opp til de beslutningene som blir fattet. Nordisk råd arbeider med mange politiske områder, som miljø, sosiale spørsmål og helse, kultur, utdanning, barn og unge, nærings-spørsmål, likestilling, juridiske spørsmål, internasjonalt samarbeid og velferd.

Nordisk råds presidium per februar 2009

Niels Sindal, Den sosialdemokratiske gruppen, Danmark
Marion Pedersen, Midtengruppen, Danmark
Christina Gestrin, Midtengruppen, Finland
Erkki Tuomioja, Den sosialdemokratiske gruppen, Finland
Árni Páll Árnason, Den sosialdemokratiske gruppen, Island
Kjartan Ólafsson, Den konservative gruppen, Island
Berit Brørby, Den sosialdemokratiske gruppen, Norge
Dagfinn Høybråten, Midtengruppen, Norge
Inge Lønning, Den konservative gruppen, Norge
Rolf Reikvam, Den venstresosialistiske grønne gruppen, Norge
Sinikka Bohlin, president, Den sosialdemokratiske gruppen, Sverige
Kent Olsson, visepresident, Den konservative gruppen, Sverige
Johan Linander, Midtengruppen, Sverige

norden

Nordisk ministerråd
Nordisk råd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
www.norden.org